

Democratie onder druk 5

Petra Bolhuis & Theo Meereboer
Zie www.maieutiek.nl

maieutiek.nl

Tocqueville en de huidige verzorgingsstaat

- Definitie mild despotisme is door Kruijer nader ingevuld en geeft hem handvatten om te kijken naar huidige Nederlandse verzorgingsstaat.
- Het maakt niet uit welk systeem aan de macht is; mild despotisme schuilt in de bureaucratie zelf. (MD 218-220)

maieutiek.nl

Effecten van de democratie op de democratie

- politieke effecten (democratische effecten)
- administratieve of inhoudelijke effecten.
Tocqueville; beleid dat niet gericht is op politieke effecten heeft die wel
- 6 onderscheiden binnen de effecten;
 - bedoeld en onbedoeld
 - voorzien en onvoorzien
 - administratief (m.b.t.oorspronkelijke doel) en politiek (effect op democratisch gehalte)

maieutiek.nl

AWBZ en dus ook PGB en WMO als voorbeeld

- Exemplarisch voor veranderingen in verzorgingsstaat
- Staat bol van abstracties
- Speelt al langere tijd en levert dus inzicht op langere termijn
- Groot deel van de democratie is in dit gebied met elkaar verbonden.

maieutiek.nl

Korte geschiedenis van de AWBZ

- Invoering 1967/1968 om niet verzekeren risico's te dekken vanuit een gezamenlijke verplichte pot
- 1995/1996 kwaliteitsslag (Terpstra) door PGB (persoonsgebonden budget) waarbij de cliënt zelf AWBZ verzekerde zorg (maar dit hoeft niet meer geïndiceerd te zijn) inkoop.
- Bezorgdheid voor onderuitputting (mensen krijgen niet genoeg zorg)
- 1999 allerlei zaken die niet bij onverzekerbare zorg horen wel in PGB. Rechterlijke uitspraak maakt dat ook als de pot leeg is zorg gegarandeerd moet zijn.
- 2003 PGB nieuwe stijl. Alle zorgvragers in één aanpak. Duidelijkheid over de functies. Vraag- ipv aanbod gestuurde hulp. Gevolg meer aanvragen.

maieutiek.nl

En toen werd het te duur...

- 2004 Hoogervorst; aanpassen AWBZ en nieuwe WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning)
- 2005 Regionale indicatie centra dicht en landelijk CIZ (centrum indicatiestelling Zorg)
- 2007 WMO is mislukt als kostenbeheersingsmethode. PGB met alleen huishoudelijke verzorging gaat naar gemeente.
- 2008 Bussemaker maakt duidelijk dat de cliënt in de zorg centraal staat en dat ook zo moet ervaren. (biz333) → maar budget blijft stijgen → bezuinigen
- 2010 Klink; PGB stop omdat geld op is; maar wordt in toekomst toch recht op zorg
- Eind 2010 Erasmus Universiteit onderzoek; WMO na 3 jaar geen daadwerkelijk betere ondersteuning op lokaal niveau. De centrale overheid bepaalt meer en meer van bovenaf en lokale overheid is vooral een loket.
- Zie voor de laatste ontwikkelingen;
<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/algemene-wet-bijzondere-ziektekosten-awbz/ontwikkelingen-in-de-awbz>

maieutiek.nl

Waarom mild despotisme?

- *“Samengevat: tijdens het moderniseringsproces van de AWBZ is zichtbaar dat de democratische overheid centraliseert en bureaucratiseert en tegelijkertijd het individualisme faciliteert. Individualistisch gedrag aan de zijde van de democratische samenleving leidt vervolgens weer tot nieuwe bureaucratische interventies. Daarmee zijn de ontwikkelingen binnen de AWBZ te typeren als mild despotisch.”*

(MD blz. 361)

maicuteck.nl

Mild despotisme door onbedoelde en onverwachte effecten

Probleem ; AWBZ kent onbeheersbare groei.

Oplossing: WMO (deconcentreren)

Gevolgen;

- AWBZ, PGB en WMO die cliënt centraal stellen en vraag gestuurde zorg willen bieden
- Financiële overheid die burgers oproept minder individualistisch te zijn en hun publieke verantwoordelijkheid te nemen .
- Klant zijn ≠ verantwoordelijke burger zijn (blz362)

maicuteck.nl

Achterliggend probleem

- *Waarom heeft de klant beleid nodig om te kunnen fungeren, en waarom geldt dit niet voor de burger? Waarom blijft de klant als beleidsobject zo populair onder politici? Waarom lijkt de keuzevrijheid die 'de klant centraal' impliceert boven alle twijfel en politiek debat te zijn verheven?”* (MD 367)

maicuteck.nl

Kloof tussen centrale overheid en decentrale uitvoering

- *“Kortom: de centrale overheid legt zich toe op controle, toezicht en handhaving, en de gemeente mag als uitvoerder van rijksbeleid de individualistische samenleving leren om voor zichzelf te zorgen.”* (MD 371)

maicuteck.nl

Wat toont Tocqueville ons

- Overheid (centralisering en bureaucrativering) in noodlottige omhelzing met samenleving (gelijkheid en individualisering)
- Scheiding privé- publiek verdwijnt
- Dienstverlening verschuift naar toezicht, handhaving en controle
- Dogma van de autonome onnipotente burger als bouwsteen van soevereiniteit van het volk en praktijk van het afhankelijke geïsoleerde individu
- Dominantie van de bureaucratische ervaring

maicuteck.nl

Als we Tocqueville gebruiken wat winnen we dan?

- Omdat Tocqueville niet van de vanzelfsprekendheid van de democratie uitgaat kunnen schaduwtheorieën (altijd vóór democratie) gekritiseerd worden.
- Praktijk kan beoordeeld worden op haar democratische merites. Tocqueville kijkt naar output en outcome en dat is nieuw. (ook nu)De effecten in de praktijk kunnen verbeterd worden ipv theorieën over input en throughput.
- Voorkomen van despotisme is een andere invalshoek dan versterken van democratie en veel concreter.

maicuteck.nl

- De verzorgingsstaat staat principieel haaks op de democratische axioma's van de autonome en onnipotente burger. Maar is geen deel van evaluatie van beleid.
- Welbegrepen eigenbelang verdwijnt en het private klantbelang (calculerende burger) komt op
- Overheid gaat sturen vanuit dit eigenbelang;

maicuteck.nl

Effecten op democratie

- marktwerking = economie en geen democratie
- Het welbegrepen eigenbelang wordt hiermee niet hersteld in tegendeel!
- Overheid wordt een winkel die afhankelijk is van calculerende burger. De burger is afhankelijk van de winkel en moet wel calculeren want op een democratisch gehalte wordt geen beroep gedaan en er is geen plaats meer voor.
- Lange termijn denken, principes of minderheidsstandpunten zijn lastig voor individuen en overheid

maicuteck.nl